

XORIJIY TILLARNI O'QITISH JARAYONIDA TALABA-YOSHLARDA IJTIMOIYLAHUV VA MA'NAVIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH

Tursunov Ramziddin Abdixalil-o'g'li

*Namangan davlat pedagogika instituti
Falsafiy va tarixiy fanlar kafedrası o'qituvchisi*

E-mail: ramziddin0518@gmail.com

ORCID: 0009-0001-3537-7858

Umarjonova Sevinch Tolibjon qizi

*Ijtimoiy fanlar fakulteti
Xorijiy til va adabiyoti: ingliz tili yo'nalishi 1-bosqich talabasi*

E-mail: sevinchumarjonova2006@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada xorijiy tillarni o'qitish jarayonida talaba-yoshlarda ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda xorijiy til ta'limining nafaqat lingvistik bilimlarni, balki ijtimoiy muloqot madaniyati, axloqiy qadriyatlar va shaxslararo munosabatlarni rivojlantirishdagi o'zni tahlil qilinadi. Xorijiy tillarni o'qitish jarayonida interfaol metodlar, madaniyatlararo muloqot va kommunikativ yondashuvlar orqali talabalarning ijtimoiy faolligi va ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirish imkoniyatlari ilmiy asosda ochib beriladi. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuvni samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: xorijiy tillar, ijtimoiylashuv, ma'naviy kompetensiya, kommunikativ yondashuv, madaniyatlararo muloqot, ta'lim jarayoni

ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ И ДУХОВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования социальной и духовной компетентности студентов в процессе обучения иностранным языкам. Анализируется роль иноязычного образования не только в развитии языковых навыков, но и в формировании культуры общения, нравственных ценностей и межличностных отношений. Научно обосновываются возможности развития социальной активности и духовного мировоззрения студентов посредством интерактивных методов, межкультурной коммуникации и коммуникативного подхода. Результаты исследования способствуют эффективной реализации компетентностного подхода в образовательном процессе.

Ключевые слова: иностранные языки, социализация, духовная компетентность, коммуникативный подход, межкультурная коммуникация, образовательный процесс

DEVELOPING SOCIALIZATION AND MORAL COMPETENCIES OF STUDENTS IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Annotatsiya. *This article examines the issues of developing socialization and moral competencies of students in the process of foreign language teaching. The study analyzes the role of foreign language education not only in enhancing linguistic skills but also in fostering communication culture, moral values, and interpersonal relationships. The possibilities of developing students' social activity and moral worldview through interactive methods, intercultural communication, and a communicative approach are scientifically substantiated. The findings contribute to the effective implementation of a competency-based approach in education.*

Keywords: *foreign languages, socialization, moral competence, communicative approach, intercultural communication, educational process*

KIRISH

Bugungi globallashuv sharoitida xorijiy tillarni o'rganish nafaqat lingvistik bilim va ko'nikmalarni shakllantirish, balki shaxsning ijtimoiylashuvi hamda ma'naviy kamolotini ta'minlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Xorijiy til ta'limi jarayonida talaba-yoshlar turli madaniyatlar, qadriyatlar va ijtimoiy munosabatlar bilan tanishib, jamiyatda faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu bois xorijiy tillarni o'qitish jarayonida ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi.

Xorijiy til ta'limida kommunikativ yondashuv, madaniyatlararo muloqot va interfaol metodlarning qo'llanilishi talabalarning nafaqat nutqiy faoliyatini, balki ijtimoiy faolligi, muloqot madaniyati va axloqiy qarashlarini ham rivojlantiradi. Bu jarayonda til o'rganish shaxslararo munosabatlar, jamoada ishlash va ijtimoiy mas'uliyatni his etish vositasiga aylanadi. Shuningdek, xorijiy tillarni o'qitish jarayonida ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirish talabalarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalanishiga xizmat qiladi.

Mazkur maqolada xorijiy tillarni o'qitish jarayonida talaba-yoshlarda ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari hamda pedagogik imkoniyatlari yoritiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi xorijiy til ta'limi orqali talabalarning ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiluvchi samarali yondashuvlarni ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Xorijiy tillarni o'qitish jarayoni nafaqat lingvistik ko'nikmalarni, balki talaba-yoshlarning ijtimoiy va ma'naviy kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qilishi mumkin. Pedagogika va tilshunoslik sohasidagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, til o'rganish jarayoni ijtimoiylashuvni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Talaba-yoshlar til orqali boshqa madaniyatlar bilan muloqot qilish, turli fikrlarni tushunish va hamkorlik ko'nikmalarini egallash imkoniyatiga ega bo'ladi (Vygotsky, 1978; Krashen, 1982).

O'zbek olimlari ham bu masalani o'rganib, talabalarning xorijiy tillarni o'rganish jarayonida ijtimoiy va ma'naviy kompetensiyalarini rivojlantirishning samarali usullarini taklif qilganlar. Masalan, Qodirov (2020) tadqiqotida, interaktiv va kommunikativ metodlar orqali talabalarda o'zini ifoda etish, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash ko'nikmalari sezilarli darajada oshganligi qayd etilgan. Shuningdek, Usmonova (2021) ilmiy ishida xorijiy til o'qitish jarayonida talabalarda ma'naviy qadriyatlarni rivojlantirish uchun madaniyatlararo o'yinlar va guruh ishlari samarali vosita sifatida ishlatilishi mumkinligini ta'kidlagan.

Xalqaro tadqiqotlarda (Byram, 1997; Norton, 2013) til o'rganish jarayoni shaxsning madaniy identitetini shakllantirish va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqligi ko'rsatilgan. Shu tadqiqotlar til o'rganishning nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy va ma'naviy rivojlanishga ham ta'sir qilishi mumkinligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, talabalarda ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirish uchun interaktiv, kommunikativ va madaniyatlararo metodlardan foydalanish muhimdir. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida individual va guruh faoliyatini uyg'unlashtirish, muloqot va refleksiya elementlarini kiritish samaradorlikni oshiradi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xorijiy tillarni o'qitish jarayonida interaktiv va kommunikativ metodlardan foydalanish talaba-yoshlarning ijtimoiylashuv darajasini sezilarli darajada oshiradi. Talabalar guruh ishlari, rol o'yinlar va madaniyatlararo mashqlar orqali bir-biri bilan samarali muloqot qilishni o'rganadi, bu esa ularning jamoadagi hamkorlik va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, tadqiqot ko'rsatdiki, dars jarayonida refleksiya va muhokama elementlarini kiritish talabalarda ma'naviy qadriyatlarni anglash va shakllantirishga yordam beradi. Talabalar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, boshqalarni tinglash va turli madaniyatlar bilan tanishish orqali ijtimoiy hamda ma'naviy kompetensiyalarini kengaytiradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy xulosalardan biri shuki, talabalarning ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalari ular dars jarayonida faol ishtirok qilgan metodlar bilan bevosita bog'liqdir. Interaktiv va guruh asosidagi mashqlar talabalarda o'zaro ishonch, hurmat va hamkorlik ruhini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, til o'rganish jarayoni nafaqat lingvistik ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki shaxsning ijtimoiy va ma'naviy jihatdan yetukligini oshirishga xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, xorijiy tillarni o'qitishda pedagoglar individual yondashuv va guruh faoliyatini uyg'unlashtirgan holda interaktiv metodlarni qo'llashlari kerak. Bu nafaqat til bilimlarini oshirishga, balki talaba-yoshlarning ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalarini barqaror shakllantirishga yordam beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, xorijiy tillarni o'qitish jarayoni talaba-yoshlarda nafaqat lingvistik ko'nikmalarni rivojlantirishga, balki ijtimoiylashuv va ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirishga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Interaktiv metodlar, guruh ishlari, rol o'yinlar va madaniyatlararo mashqlar talabalarning jamoadagi hamkorlik, o'zini ifoda etish, boshqalarni tinglash va ijtimoiy muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Shuningdek, tadqiqot ko'rsatdiki, dars jarayonida refleksiya va muhokama elementlarini kiritish talabalarda ma'naviy qadriyatlarni anglash va ularni amaliy hayotda qo'llashga imkon yaratadi. Shu bilan birga, individual yondashuv va guruh faoliyatini uyg'unlashtirish talabalarning ijtimoiy va ma'naviy kompetensiyalarini barqaror shakllantirishda samarali bo'ladi.

Umuman olganda, xorijiy tillarni o'qitishda til o'rganish jarayonini faqat bilim berish vositasi sifatida emas, balki talaba-yoshlarning ijtimoiylashuvi va ma'naviy yetukligini rivojlantirish vositasi sifatida tashkil etish muhimdir. Tadqiqot natijalari pedagoglar uchun amaliy tavsiyalar sifatida foydalanilishi mumkin, bu esa ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish va talaba-yoshlarni kompleks rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodirov, A. (2020). Xorijiy tillarni o'qitish jarayonida talabalarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish. *Pedagogika va ta'lim fanlari jurnali*, 3, 45–52.
2. Usmonova, D. (2021). Talabalarda ma'naviy kompetensiyalarni shakllantirishning samarali usullari. *Oliy ta'lim va fan jurnali*, 5, 12–20.
3. Toshpulatov, B. (2019). Interaktiv metodlar yordamida til o'rganish jarayonida madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirish. *Til va pedagogika*, 2, 33–41.
4. Raximov, S. (2020). Talaba-yoshlarning kommunikativ va ijtimoiy kompetensiyalarini o'qitishda innovatsion yondashuvlar. *Pedagogik tadqiqotlar jurnali*, 4, 27–35.
5. Mirzaev, N. (2021). Xorijiy tillarni o'qitishda guruh ishlari va rol o'yinlarning pedagogik samaradorligi. *Ta'lim va fan yulduzi*, 1, 50–58.